

in macht, 't zij in taak, 't zij in tijd. De keizer van het H. Roomse Rijk, die door de bekende „Wahlkapitulationen” sterk in zijn overheidsgezag gebonden was, zag zich aldus — zeer tot ergernis van de Duitse juristen — de titel van soeverein, en daarmee van staatshoofd, ontzegd. De Franse koning is nòch aan hem, nòch aan de Paus ondergeschikt. Gemengde regeringsvormen worden als in strijd met het soevereiniteitsbegrip onverbiddeijk afgewezen. Maar bovenal houdt dit laatste volgens BODIN in *de absolute en enig oorspronkelijke competentie tot rechtsvorming binnen het grondgebied van de staat*. De wetgevende macht als eerste en voornaamste uitvloeisel der soevereiniteit verdraagt geen andere oorspronkelijke bevoegdheid tot rechtsvorming naast zich¹⁰⁾. Het gewoonterecht wordt in zijn juridische gelding volstrekt afhankelijk gemaakt van de uitdrukkelijke of stilzwijgende erkenning in de wet, en implicite ook alle uitdrukkelijke rechtsvorming in de samenlevingskringen, die zich binnen het grondgebied van de staat bevinden.

Het monopolie op het gebied der rechtsvorming, dat de Romeinse keizers eerst in de absolutistische Byzantijnse tijd voor zich hadden opgeëist, werd hier als uitvloeisel der soevereiniteit tot wezenskenmerk van iedere staat geproclameerd, die met de overheid werd vereenzelvigd.

Ogenschojnlijk was de latere absolutistische Romeinsrechtelijke theorie op dit punt via het corpus juris ook reeds door de grondlegger der glossatorenschool IRNERIUS verkondigd (Summa Codicis h.t. § 2. Vgl. hierbij S. BRIE *Die Lehre vom Gewohnheitsrecht* I (1899) S. 114).

Maar dit had weinig betekenis gehad, omdat zij hier slechts op de keizer van het Heilige Roomse Rijk werd toegepast, wiens machtspositie allerminst met deze theorie strookte. En zij diende hier ook slechts als fictieve constructie.

Maar in haar algemene toepassing op de zich vormende absolute nationale staat kon BODIN's theorie tot een practisch program worden, dat voor de eerstvolgende eeuwen de gehele opvatting van het positieve recht onder haar beslag zou krijgen.

De wetenschap stelde zich in dienst van de practische politiek, die op een afbraak van de uit haar voegen geraakte middeleeuwse samenleving gericht was.

Na de ineensorting van de Karolingische staat was in de Germaanse landen van het continent de samenleving teruggevallen in een ver-

¹⁰⁾ Vgl. de parallel door BODIN getrokken tussen de soevereiniteit Gods en die van de vorst: (Franse ed. Livre 1 ch. 10 p. 215: „Or tout ainsi que ce grand Dieu souverain ne peut faire un Dieu pareil à luy, attendu qu'il est infini, et qu'il ne se peut faire qu'il y ait deux choses infinies, par démonstration nécessaire; aussi pouvons nous dire que le Prince, que nous avons posé comme l'image de Dieu, ne peut faire un subject égal à luy, que sa puissance ne soyt anéantie.”